

Poc s cerkvico „prošnjo.“ Na stopnjicah blejskega otoka je sedeval včasih berač Janez Dolar, po domače Poc, in je peval ljudem ter zvonil v stolpu svoje cerkvice, katero si je sam izdelal. Od velike „škofije“ do majhnih „podružnic“ je izdelal razne cerkvice prav natančno: niti oltarja niti kropilnika jim ni manjkalo. Vzel je svojo cerkvico tudi na ramo in je šel z njo po svetu. Tako je prišel tudi v Kropo, kjer ga je videl g. Žmitek še kot otrok. In zdaj — čez dvajset let — je porabil naš umetnik ta mladostni spomin za lepo, veliko kompozicijo. To je res narodna slika, polna zdravega, krepkega realizma. Ta slika pač mora ostati v deželi in se ne sme izgubiti v tujino! Najiskrenejše želimo, da bi g. Žmitek dobil dovolj gmotne podpore, da nam v tej stroki, katero je tako dobro pogodil, ustvari še več pristnih, slovenskih del! Fina psihološka študija je „Diletant“, godec, kateremu se prav vidi, kako s trudom preiščuje svojo nalogo. Na „Perici“ občudujemo lahko jutranjo svetlobo. „Na Bledu“ je pa original za „Plesni red“ kostumne veselice, slikan za praškega „Sokola“. Kompozicija je drzna in originalna. Čestitamo mlademu, vrlo napredujočemu umetniku!

Drobne slovanske slovstvene vesti. Kakor „Blgarska Sbirka“ poroča, piše Maksim Gorkij novo dramo, h kateri je vzel predmet iz življenja ruskih židov in katere naslov bode „Žid“. — Sienkiewicz piše roman iz življenja poljskega junaka Janeza III. Sobieskega; potem bode bojda pisal roman, v katerem bode glavni junak Napoleon. — Kakor dubrovniški „Srdj“ poroča, je izšla na Cetinju nova pesem kneza Nikole pod naslovom: „Na ponoči od N. 1. Cetinje. K. c. državna štamparija.“ —

Desetletnica „Slovenskega planinskega društva“.

Letos je minilo deset let, odkar se je ustanovilo „Slov. planinsko društvo“. Mlado je še to društvo in primerjamo ga lahko ponižni vijolici na polju slovenskem. Skromno in brez šuma je vzkliklo „Slovensko planinsko društvo“ in zdaj deluje že deset let neumorno med narodom. Akoravno se nikdar in nikjer ne vsiljuje in ne ponuja, je vendar skoraj najpriljubljenejše med vsem narodnimi društvi. To se je pokazalo ob prazniku desetletnice. Že na predvečer je bila Sokolova dvorana v „Narodnem domu“ polna odličnega občinstva in tudi naslednjega dne (11. t. m.) je bilo slavnostno zborovanje dobro obiskano. — Toda mi nikakor ne nameravamo opisovati proslave desetletnice. To so že storili dnevniki. Hočemo pa podati nekaj pregled, kako se je društvo razvijalo, zlasti pa še opozoriti na njegov pomen za napredek naše domovine.

Hribolastvo je med Slovenci še jako mlado. Njegova zgodovina se prične baš z ustanovitvijo „Slo-

venskega planinskega društva“. Sicer so že tudi poprej posamezni Slovenci lazili po gorah. Saj celo zgodovina nemške alpinistike šteje med prve svoje začetnike tudi Slovenca Staniča. Gotovo je tudi Vodnik pel iz lastne izkušnje: „Na Vršac stopivši sedi . . .“ Toda pravega navdušenja za hribolastvo je bilo med nami silno malo. Prosto ljudstvo je celo po strani gledalo hribolazce, ki so mu hodili motit jarce in „gamse“; razumništvo se je pa norčevalo iz mladih in starih „norcev“, ki so nosili v gore prodajat svoje kosti. Ni čudno torej, da se je Nemeč tako lahko polastil naših krasnih gora. Ako si hodil pred desetimi leti po planinah, si se čutil tujca na lastnih tleh. Nemški napisi so te opozarjali na pravo pot, nemška znamenja so te vodila po nemških stezah, in zvečer te je sprejela nemška kočja pod svojo, Slovincu le prevečkrat negostoljubno streho. Nemci so smelo šteli med nemške planine tudi slo-

Jakob Aljaž.

venske. — Na vseh koncih in krajih so se ustanavljala društva v obrambo slovenstva; kvišku na sinje planine se je pa ozrl le malokdo; malokdo je opazil na njih nemške barve. Na potrebo domačega planinskega društva se je le malo mislilo. Trije navdušeni hribolazci imajo zaslugo, da se je uresničila ideja, katero so gojili nekaterniki, da se je ustanovilo „Slovensko plan. društvo“. „Dne 23. junija l. 1892., so prilezli mladi narodni hribolazci, Josip Hauptmann, Ivan Korenčan in Anton Škof, nabiraje planik, vsak z druge strani na visoko pečino.¹⁾ Počivaje na trdi skali, so ugibali, kako da se je po vseh slovenskih hribih, kamorkoli jih vodi pot, videlo le tuje delo. Tuja roka zaznamuje pota, postavlja kočje in napravlja na slovenskih tleh le nemške napise in kažipote.

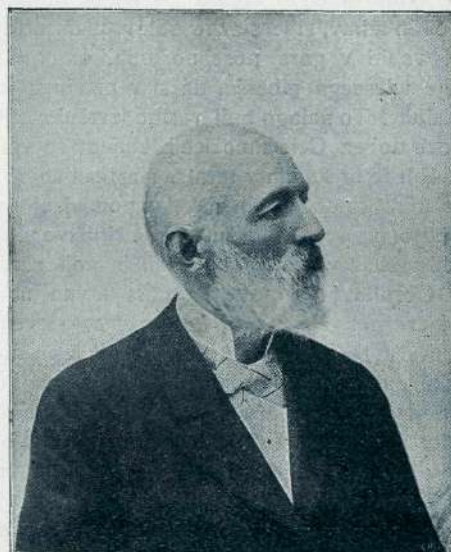
¹⁾ Na Stolu.

Vzdramimo se, so rekli mladeniči, podali si roke, pobratili se ter za trdno sklenili, da ne nehajo preje, dokler se ne ustanovi slovensko planinsko društvo.“ Tako beremo v „I. letnem poročilu Sl. pl. društva“. Misel, katera se je spočela v glavah teh treh navdušenih hribolazcev, je kmalu prišla tudi v širše kroge, in 27. II. l. 1893. se je vršil ustanovni občni zbor. Seme, katero se je vsadilo pred desetimi leti, je hitro zraslo v mogočno drevo, ki razprostira svoje košate veje po vsem Slovenskem. Kako hitro je raslo število udov, kaže nam diagram v knjigi „Po desetih letih“, katero je izdalo društvo ob svoji desetletnici. L. 1893. je bilo 225 članov in letos jih ima osrednje društvo s podružnicami vred že l. 1775. Zares lepo število!

Dejstvo, da se je število članov tako hitro namnožilo, nam kaže, kako je bilo društvo potrebno in — delavno. Dela je bilo in ga je še res ogromno. Nikakor bi ga ne moglo zmagovati eno samo društvo. Vrle podružnice so pa pripomogle, da je „Slovensko pl. društvo“ po desetih letih lahko stopilo pred slovensko javnost z zavestjo, da je kos svoji nalogi, da je storilo več, kakor se je pričakovalo od njega.

Že v prvih letih svojega obstanka si je društvo priklopilo par podružnic. Kmalu so se začeli po vsem Slovenskem gibati prijatelji hribolastva in ustanavljati podružnice. Vseh skupaj je že deset. Prvi sta se ustanovili kamniška in savinjska. Njima so sledile radovljiška, soška, češka, kranjska, ziljska, podravska, kranjsko-gorska in ajdovsko-vipavska.

Neumornemu delu osrednjega društva in njegovih podružnic se moramo zahvaliti, da imajo naše planine slovensko lice, da se na slovenskih gorah čutimo domače. Ako bi „Slov. plan. društvo“ ne bilo

Dr. Karol Chodounský,
častni član „Slov. planinskega društva.“

storilo nič družega, kakor to, da vé tujec in domačin, da so naše planine slovenske, bi bilo že zadosti. Toda njegov blagodejni vpliv na napredek slovenskega naroda je veliko večji. Poudarjati moramo, da „Slov. plan. društvo“ ni sportno, marveč med narodom in za narod delujoče društvo. Ako pogledamo v poletnem času v naše gorske kraje, n. pr. na Gorenjsko, v Savinjsko dolino itd. vidimo, da pohaja vanje neprijetno več gostov, domačih in tujih, kakor prejšnja leta. To je zasluga „Slov. planin. društva.“ Ono seznanja domačine s krasotami domovine, ter jih opominja, naj ne hodijo iskat na tuje, kar imajo doma v obilici. Društvo je pa privabilo tudi druge Slovence, zlasti brate Čeha, kateri obiskujejo vsako leto v večjem številu naše gore in doline. Koliko gmotnega dobička ima naš narod od tega, spoznamo, ako pomislimo, da ostane doma denar, kateri bi sicer šel na tuje, in da ga prinese tujci mnogo v deželo. — „Zdrava duša v zdravem telesu“ pravi pregovor, in po pravici. Zdravemu in krepkemu narodu se ni treba bati pogina; njegov obstanek je zagotovljen. Nasprotno se pa slaboten narod bliža propadu, ako tudi duševno nadkriljuje druge manj omikane narode. Zato se tudi v naši dobi tako zelo naglašča potreba telovadbe. „Slov. plan. društvo“ je pa pokazalo Slovincem najboljšo telovadnico — gore. Na planinah se krepita um in telo. Živ dokaz, kako dobro vpliva hribolastvo na zdravje, nam je starosta slovenskih hribolazcev Fran Kadilnik. Mož ima že skoraj osem križev na hrbtu, kateri ga pa prav nič ne teže, in gotovo želi, da bi mu jih Bog pridal še nekaj. Vkljub visoki starosti pa gre vsak prosti dan, ob vsakem vremenu na Sv. Jošt. Gori grede naredi „bližnjico“ čez Šmarjetno goro; na povratku pa stopi še malo na Šmarno goro. Glavo mu je sicer pobelil sneg,

Fran Kadilnik.

toda še vedno je čil in krepak. — Da se ohrani naš narod čil in zdrav, si je stavilo „Slov. plan. društvo“ nalogo, vabiti v gore posebno one, katerim primanjkuje telesnega gibanja, da si v planinah krepke telo in duha. To nalogo tudi vestno izvršuje; zato je tudi uspeh dober. Cele množice izletnikov se vračajo ob nedeljah in praznikih v mesta. Nasrkali so se svežega planinskega zraka in nekako pomlajeni gredo drugo jutro na delo. — „Slov. plan. društvo“ si pa tudi lahko šteje v zaslugo, da neti in goji narodno zavest. Obrnilo je svojo pozornost ravno na one kraje, kjer preti zlasti v novejšem času slovenstvu velika nevarnost: na gorenjske kraje. V to le en dokaz. Rodoljubi na Jesenicah so kmalu spoznali, da je „Sl. plan. društvo“ močen branik proti nemškemu nasilstvu. Ker Nemci napenjajo zlasti v zadnjem času vse moči, da bi ponemčili Gorenjsko dolino, so urno slovenski narodnjaki ustanovili kranjsko-gorsko podružnico, dobro vedoč, da je močen jez proti nemškemu navalu. Ako bodo vsi rodoljubi podpirali mlado, pa čvrsto podružnico in složno delovali, bo Slovenec trdno stal na svojih tleh. Stolp na mogočnem Triglavu, delo dičnega hribolezca župnika Aljaža, bo vedno pričal, da prebiva v njegovem podnožju krepak rod, ki se ne umakne nikomur.

„Slov. plan. društvo“ pa goji tudi znanost. Že deveto leto izdaja mesečnik „Planinski Vestnik“, v katerem nas seznanja z domačimi in tujimi kraji in bogati slovensko slovstvo zlasti s potopisi, s slovstveno stroko, ki se je poprej le malo gojila med nami.

Vse to, kar smo omenili, nam jasno dokazuje, da je „Plan. društvo“ res društvo, ki deluje med narodom in za narod. Zato mu želimo ob njegovi desetletnici, naj se vedno krepkeje razvija, naj izvede srečno vse svoje lepe načrte in naj dobi 10.000 članov, katere mu je v spominski knjižici „Po desetih letih“ sestavitelj diagrama prisodil do druge desetletnice!

O hrvaških in srbskih narodnih pesmih je priobčila florentinska „Rassegna Nazionale“ lepo razpravo B. Mitrovičeva. Pisatelj pravi, da se dadó zasledovati hrvaške narodne pesmi do XII. stoletja. A šele v zadnjih stoletjih so jih začeli zbirati; mnogo folkloristov se je bavilo ž njimi, zlasti Vuk Stefanović Karadžić, ki jih je razdelil v epske in v lirične pesmi. Najstarejše epske pesmi se bavijo z bajeslovjem; za njimi prihajajo one, ki hranijo spomin na pradavne narodne dogodke. V drugo dobo spadajo one, ki opevajo zgodovinske dogodke, zlasti boje srbskih kraljev Nemanjičev. Tretja doba obsega pesmi, ki pripovedujejo o bojih med kristjani in Turki; v tej dobi se opeva najbolj kraljevič Marko, potem hajduki in uskoki, ki so se od konca XVI. do XVIII. stoletja borili s sultanovimi tolpmi. Tudi zadnja doba srbskega epskega pesništva je bojevitá: njena junaka sta Črni Jurij in Miloš Obrenović,

borivca za srbsko svobodo. Lirične pesmi so se pa večinoma ohranile v spominu ženskih in otrok ter opevajo rodbinske dogodke.

Razvoj češko-slovanskega časnikarstva v preteklem stoletju mora vsakoga presenetiti. S takim razvojem se ne more ponašati noben drug narod. V dokaz navajamo samo nekoliko števil. L. 1820. so Čehi imeli 13 časnikov, l. 1830. — 14; 1840 — 18; 1848, 1849 — 35; 1850 (v dobi absolutizma) 16; 1870 — 195; 1890 — 457; 1894 — 528. In sedaj se izdaja 752 češko-slovanskih časnikov, in sicer: na Češkem . . . . . 509 s 34 prilogami na Slovaškem . . . . . 28 z 2 prilogami na Moravskem in v Šleziji . . . 132 z 8 prilogami na Dunaju . . . . . 10 v Nemčiji . . . . . 2 v Parizu . . . . . 1 v Ameriki 70

Kogar stvar bolj zanima, naj si naroči zanimivo pisano knjižico: „České časopisectví XX. věku.“ Sestavil Vojta Kudlata-Proboštů. Praha 1903. 97+VIII. str.

Letsko slovstvo je izgubilo enega svojih najpridnejših književnikov. Umrl je Leršis Puškaitis, ki je izdal 6000 ljudskih pravljic in pesmi. Spisal je tudi več povesti iz ljudskega življenja.

Tiskarna znanstvene akademije v St. Peterburgu je začela izdajati zbirko kitajskih del. Prva knjiga te vrste je rusko-kitajski besednjak.

Gogolj je zdaj jako popularen na Ruskem. Od l. 1902. ima vsakdo pravico natiskovati njegova dela, in to pravico so ruski zalagatelji takoj začeli izrabljati. V St. Peterburgu je že izšlo 1,136.000 izvodov Gogoljevih del, in ako prištejemo še izdaje v drugih ruskih mestih, lahko cenimo število teh izvodov na dva milijona.

Ivanov gaj v spomin Ivana P. Kotlarevskega. V „Poltavskih gub. Vedomostih“ (št. 258) je gospod Vasilenko izdal oklic, naj bi se sestavil odbor, ki bi zbiral prostovoljne doneske, s katerimi bi se kupila nasproti domu Kotlarevskega v Poltavi ležeča gora in — pač po vzgledu Tarasove gore pri Kijevu v spomin največjega maloruskega pesnika Tarasa Ševčenka, in starih hetmanskih in kozaških mogil in kurhanov, — napravila gora in gaj Kotlarevskega. Ivan Kotlarevski (rojen 1769., umrl 1838.) je obuditelj maloruskega slovstva in eden izmed največjih maloruskih pisateljev. Njegovo največje delo „Eneida“, v katerem biča v travestiji Virgilijeve Eneide duhovito in ognjevito napake maloruskega plemstva in ljudstva, in ki pomeni začetek maloruskega slovstva, je izšlo l. 1798. Leta 1898. so praznovali Malorusi